

Kriminološka etiologija:

Ostale i novije kriminološke teorije

22.12.2016.

Doc dr. sc. Aleksandar Maršavelski

Lijevi realizam

- Jock Young & Walter DeKeseredy
- Cilj lijevog realizma: ugraditi postavke radikalne teorije u državnu i globalnu politiku suzbijanja kriminaliteta
- 4 varijable uzroka kriminala: žrtva, počinitelj, država i zajednica

Anarhistička kriminologija

- Jeffrey Ferrell
- dominacija se ne ostvaruje samo kroz prisilu, već i kroz strukture znanja, opažanja i razumijevanja
- Dominacija je posjedovanje kontrole nad definiranjem pojava, njihovim praćenjem i interpretacijom
- Zalažu se za decentralizaciju, a instrumente formalne kontrole (država i pravo) valja zamijeniti kolektivnim pregovorima pojedinaca i skupinama kojima oni pripadaju

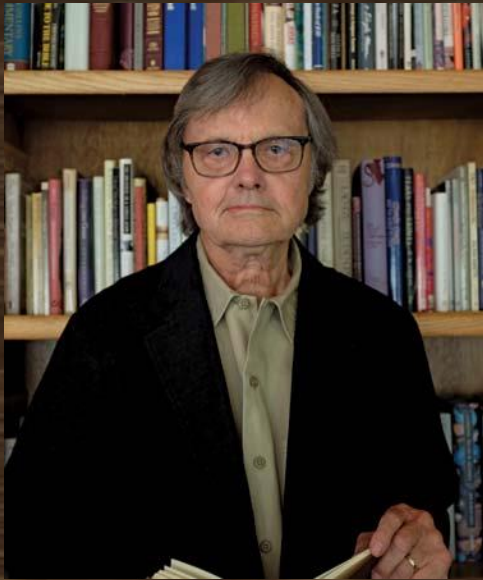
Postmodernistička (konstitutivna) kriminologija

- Stuart Henry, Dragan Milovanovic i Gregg Barak
- Koncentrira se na proučavanje procesa nastanka delinkvencije u interakciji endogenih čimbenika (ličnost) i egzogenih čimbenika (organizacijska društvena struktura)
- Kriminalitet je integralni dio ukupne društvene proizvodnje u kojoj sudjeluju ljudi i kulturne i društvene strukture koje oni stvaraju
- Kriminalitet je „zlo koje je posljedica energije koju ljudi ulažu u odnose moći koja negira ili umanjuje one koji su predmet tog ulaganja, njihovu ljudskost”
- Delinkvent je „ekcesivni ulagatelj”

Mirotvorna kriminologija

- Richard Quinney & Harold Pepinsky
- Uzrok delinkvencije su egoistični motivi u društvu – umjesto suradnje oni se temelje na zadovoljenju vlastitih potreba
- Moderno društvo stvara obrazac međuljudskih odnosa bez kohezije i odgovornosti jednih prema drugima
- Mirotvorna kriminologija zalaže se za ponovno uspostavljanje tih veza
- Zalaže se za tzv. restorativnu pravdu: posredovanje (medijaciju) i alternativne sankcije

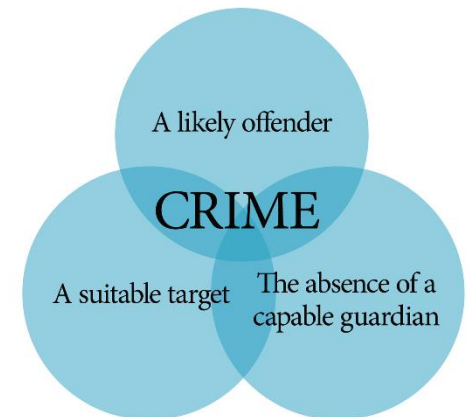

Teorija rutinske aktivnosti

- Lawrence E. Cohen & Marcus Felson
- svakodnevni život obilježen je nizom rutinskih aktivnosti
- u uvjetima društvenih promjena (soc.dezorganizacije) kriminalitet se postaje rutinska aktivnost
- 3 čimbenika: 1. motivirani počinitelj,
2. pogodna meta,
3. nepostojanje kontrole

ROUTINE ACTIVITY THEORY

Physical convergence in time and space

Teorija društvene kontrole

- Travis Hirschi
- Odbacuje egoističnu motivaciju kao kriminogeni uzrok, jer ljudi prirodno idu za zadovoljenjem vlastitih potreba
- Jedina zapreka delinkvenciji su mehanizmi društvene kontrole
- Obilježja društvene kontrole:
  1. pripadnost (obitelj, škola, posao...)
  2. angažiranost (u društ.v.aktivnostima)
  3. predanost (učanju, radu...)
  4. povjerenje (u sustav društ.v.kontrole)

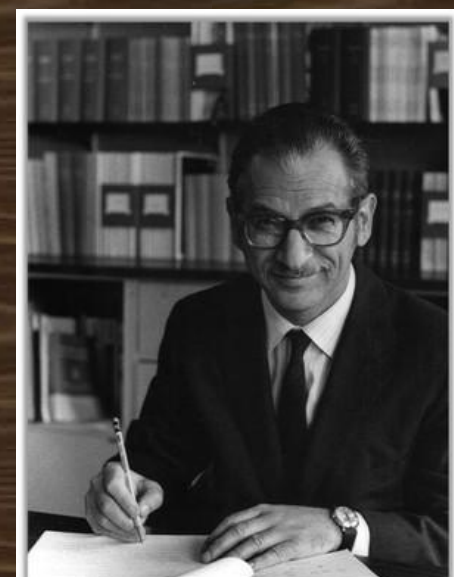
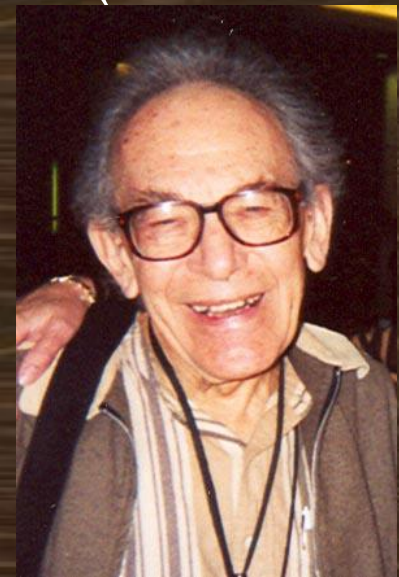
Teorije delinkvencije žena

- **Teorija ekonomske marginalizacije** – porast delinkvencije žena je rezultat nepostojanja zakonitih mehanizama da taj dio populacije ostvari svoje potrebe (Clarice Feinman i Ngaire Naffine)
- **Radikalne feminističke teorije** – ženska delinkvencija je oblik pobune protiv kapitalističkog društva utemeljenog na patrijarhalnim odnosima i seksizmu (Griffin, Smart, Dobash & Dobash)
- **Liberalna verzija feminističke kriminologije** – zalaže se za jednakost žena i njihovu potpuniju zaštitu u sustavu kaznenog pravosuđa (Jane R. Chapman)

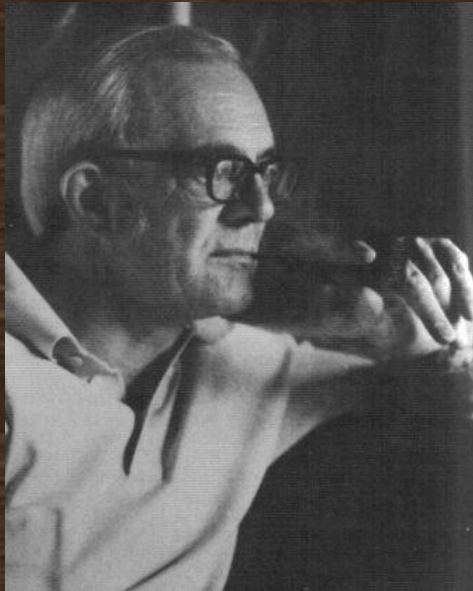
Teorija supkultura

- Albert K. Cohen, Richard A. Cloward, Lloyd Ohlin & Walter B. Miller
- Pod utjecajem teorija kulturnog konflikta (Sellin) i diferencijalne asocijacije (Sutherland)
- Promatrali su maloljetničke bande i otkrili da u njima vlada supkultura nasilja
- Cilj delinkvencije je iskazati prijezir prema vrijednostima i normama dominantne kulture
- Delinkvencijom se oslobađa napetost i postiže kratkotrajna uroda (*short-run hedonism*)

Teorija društvenih veza

- Gresham Sykes and David Matza
- Kritiziraju Cohenovu teoriju supkultura – smatraju da su i pripadnici maloljetničkih bandi vezani nekim normama i vrijednostima dominantne kulture (zakonima, moralom itd.)
- Delinkventi relativiziraju društvene veze i norme tzv. tehnikama neutralizacije

Teorija racionalnog izbora

- James Wilson & Richard Herrnstein
- zasniva se na pretpostavci da se ljudi, kada mogu birati, opredjeljuju za određeni način ponašanja
- izbor se temelji na činjenici da određeno ponašanje slijede i određene očekivane posljedice
- osoba će odabrati ponašanje za koje su joj posljedice prihvatljivije

Nove teorije životne sredine

- Nastavak ekoloških teorije Čikaške škole
- Paul i Patricia Brantingham
- zločin ima 4 dimenzije:
  1. Zakon (koji propisuje kažnjivo ponašanje)
  2. Počinitelj
  3. Objekt
  4. Mjesto
- ključna pitanja: Gdje? Zašto baš tamo?

Teorije kulturalne kriminologije

- Novi kulturološki pristupi u kriminologiji
- Suvremena kultura je pod snažnim utjecajem medija
- Centralni problem kriminologije nisu uzroci kriminala, već slika (imidž) zločina stvorena u masovnim medijima (Jeff Ferrell)

- Mediji stvaraju lažnu sliku o kriminalitetu prenaglašavanjem, stereotipima i sl. (David Kidd-Hewitt)

- Shizofrenija zločina (Roger Burke) – s jedne strane objavljujemo „rat kriminalu” („mi protiv njih”) a s druge strane „brišu se granice” između kriminalnog i prihvatljivog ponašanja jer većina ljudi ponekad čine kažnjiva djela (droga, porezne utaje, vožnja pod alkoholom itd.)

Teorije o muškosti

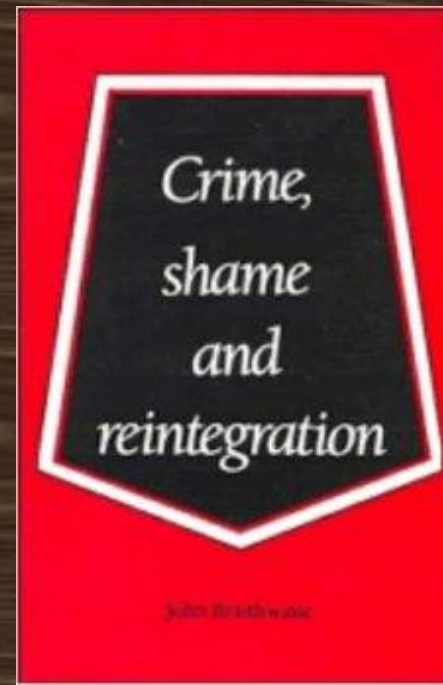
- Lynne Segal & James Messerschmidt
- Obacuju feminističke teorije o (urođenoj) muškoj agresivnosti
  - Muška nasilnost je uvjetovana društvenim običajem pripisivanja agresivnosti muškosti, a prema ženama zbog ekonomski zavisnog i bespomoćnog položaja žene

Teorija reintegrativnog posramljivanja

- John Braithwaite
- Kritizira stigmatizaciju počinitelja kroz kazneno pravosuđe
- Restorativna pravda je najučinkovitija
- Tretman počinitelja kaznenih djela izražen shemom:

ZLOČIN → POSRAMLJIVANJE → REINTEGRACIJA

Komunitarna teorija društvenog poretka

- Peter Cordella
- Podržava Braithwaiteov model reintegrativnog posramljivanja ističući ograničene mogućnosti birokratskog pravosudnog aparata, koji se temelji na subordinaciji
- Suvremeno američko društvo karakterizira individualizam, koji treba zamijeniti jačanjem osobnih obrazaca s ciljem uspostavljanja jedinstva

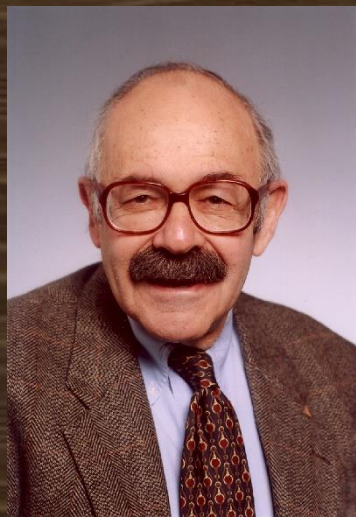
Teorija o devijantnosti tokom životnog puta

- Robert Sampson i John Laub
- Osnovna teza: dokle god postoji kontinuitet kriminalnog ponašanja, društvene veze u odrasloj dobi objašnjavaju promjene kriminaliteta tijekom životnog vijeka
- Kontakt s institucijama socijalne kontrole odraslih ima značajan utjecaj na zločin i devijantnost (posebno zaposlenost i bračnost)

Teorija o karakteristikama kriminalnih karijera

- Alfred Blumstein i Jacqueline Cohen
- Karijernu delinkvenciju obilježavaju:
  1. teža kaznena djela
  2. frekventnost
  3. stopa vjerojatnosti da će biti uhapšen
- Zaključci: rasna diskriminacija pri hapšenju, kriminalna karijera obično završava oko 30. godine, a oni koji nastave su trajni ili ustrajni (habitualni) delinkventi

Integrativne teorije

- **Opća paradigma kriminalnosti** – kriminalitet je rezultat kumulacije kognitivnih, afektivnih, fizičkih i socijalnih učinaka (Bryan Vila)
- **Recipročna teorija** – dijalektički pristup nasilju i nenasilju (Gregg Barak)
- **Integrativno-sistemska teorija o antisocijalnom ponašanju** – izloženost faktorima rizika nasuprot zaštitnim faktorima određuje pojavu kriminaliteta (Matthew Robinson)

Triangulacija teorija

- Istodobna upotreba različitih teorija
- Nijedan teorijski okvir ne omogućava potpuno i univerzalno objašnjenje zločina i svih vrsta kriminaliteta

Hvala na pozornosti!

aleksandar.marsavelski@pravo.hr